

1878. године и Берлинског конгреса на својинске односе у проширеној држави (аграрна реформа, процес распадања комуналних заједница), као и правно регулисање односа те уставне. Посебно су обрађени облици својине на водама (вода за пиће и водопој стоке, за натапање, за риболов и за млинове и ваљарице) и регулисање својине у Општем имовинском закону (1888). Изложена мишљења и постављена питања у закључку књиге заиста могу да

изазову потребну дискусију стручњака разних грана, посебно правника и социолога.

Поред необјављене и објављене архивске грађе, наведена је коришћена домаћа и страна литература. На крају је објављен регистар неких правних појмова, појмова црногорског обичајног права и мање познатих црногорских израза (за шири круг читалаца и с циљем да изложи свој став о неким питањима).

Ђ. П.

Ђоко Сојевић, ЗАПИСИ КОСОВСКОГ ПАРТИЗАНА

Војно дело, Београд 1965, стр. 230

У књизи *Записи косовског партизана* аутор хронолошки износи своја запажања и описује догађаје од марта 1941. до марта 1945. године.

У поглављу *Косово од априлског слома 1941. до јула 1943.* аутор пише: о мартовским догађајима у Приштини 1941, расулу југословенске војске, нерасположењу народа и о још већем антагонизму међу становништвом Космета, о сисме чему је тежио окупатор: да нађе сараднике у заосталим и реакционарним круговима буржоазије, било српске, муслиманске или шиптарске. Постојећи антагонизам на верској основи још више је потенциран од окупатора и почела су безобзирна прогањања српског живља. У таквој ситуацији КПЈ настоји да отклони постојеће супротности и даде опору окупатору. На другој страни, да би отклонио опасност од избивања устанка, окупатор настоји да прикупи оружје од народа.

Када окупатор није успео да прикупи оружје од народа, предузео је раније опробане мере: депортовање становништва, претежно младића, у логоре. Половином 1943. године окупатор је сакупио мноштво омладине у више места Космета у циљу депортовања у Албанију, у логор у Елбасану.

Комунисти се не мире са логорским начином живота, већ настаје да бојкотом изразе своје незадовољство. Они су успели да успоставе везу са Месним комитетом партије у Елбасану; на тај начин организују бекство из логора и 31. августа успостављају везу са албанским партизанима. Капитулација Италије 8. IX 1943. затекла их је у планинама Албаније. Прилив бораца био је толики да је делегат Врховног штаба, Светозар Вукмановић—Темпо, 22. октобра 1943. године основао у Дебру Косовско-метохијско партизанско бригаду од батаљона „Рамиз Садику“ и „Боро Вукмировић“. Ова бригада је добро дочекана од народа. „Ми се Македонци никада нисмо осећали борбенији и револуционарнији него данас, јер смо уверени да се под заставом Партије и друга Тита боримо за нашу слободну Македонију и да ће наш народ најзад бити равноправан са осталим народима Југославије“, говорили су македонски партизани.

Бригада је на борбеном путу по западној Македонији оживљавала традиције Крушевске републике. Све више бораца ступа у партизанске редове, тако да се 11. XI 1943. године ствара Македонско-косовска ударна бригада — прва регуларна војна јединица народа

Македоније, Јосова и Метохије.

Бригада (са командним саставом: ком. Петар Брајовић, зам. ком. Чедо Филиповски, пол. ком. Мита Миљковић, а зам. пол. ком. Вера Ацева) наставила је борбени пут успешно ратујући против Немаца и Бугара. Она прелази и у Грчку, да оружаним путем ствара братство балканских народа. Народ Јегејске Македоније топло је примио бригаду и радо ступао у њене редове, тако да се 20. децембра 1943. године у Фуштану ствара Друга македонска ударна бригада, у којој се налазио и бугарски батаљон „Христо Ботев“.

Главни штаб Македоније одлучио је да се бригада пробие у западну Македонију. У том циљу створене су две групе батаљона: македонска и косовска, а обједињавао их је штаб бригаде. Значајан датум из историје ослободилачког рата македонског народа је 8. јун 1944. године, када је формирана Прва македонска НОУ бригада.

Повратак бораца Космета у свој крај аутор износи у поглављу *Почено на Космету*. Због учесталих борби и покрета јединице, аутор није могао благовремено бележити догађаје, већ је, како сам каже, писао на основу касније прикупљених података. Утисци се ређају из дана у дан. Борба која је започета 1941. године сада је

добила широке размере. Формирају се бригаде једна за другом. Тако је 13. октобра 1944. године формирана Четврта косметска бригада. У Баковици је одржана Прва омладинска конференција омладине Косова и Метохије 17. новембра 1944. Маршујући преко Космета, борци виде сасвим другу слику тих крајева. Народ је исељен, села попаљена. Требало је у сваком погледу започети нов живот.

Години 1942. мало је поклоњено пажње у овој књизи: само неколико сумарних података, да би се затим износили догађаји из 1943. године.

Партизанске јединице нису биле само оружане формације наших народа за борбу против окупатора и квислинга, већ и политичка снага која је организовала и културно-просветни и забавни живот.

Са страница ове књиге пројавља дух братства и јединства наших народа. Чињеница да су у истој бригади били борци више народности то речито говори. И пут бригаде под руководством Главног штаба Македоније то доказује. У свим акцијама бригаде осећало се присуство Врховног штаба преко свога делегата Светозара Вукмановића Темпа.

С. Милошевић

ПРЕГЛЕД ИСТОРИЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ НАРОДА

Завод за издавање уџбеника СР Србије, Београд 1965. године

На иницијативу Завода за издавање уџбеника Социјалистичке Републике Србије, Друштво историчара СРС је преузело обавезу да проучи могућност писања приручника за наставу историје народа Југославије у школама другог ступња. Направљена је концепција, одређен приближан обим, метод рада, одабрана радна група аутора и постављен оријентациони рок за припрему рукописа за штампање приручника.

С обзиром на много неуједначених наставних планова и про-

грама историје за школе другог ступња, није било претензија да приручник буде усклађен са школским програмима. Прихваћено је рјешење да се напише целинит краћи преглед историје југословенских народа од најстаријих времена до данас. Преко двадесет сарадника, аутора и коаутора преузело је своје улоге и објавило приручник у врло прегледној форми: двије књиге средњег формата на око 580 страна, разрађене у једанаест већих дијелова, 151 поглавље, 262 наслова и о-